

واژه‌نامه آموزشی

واژه‌نامه هوش مصنوعی برای مبتدیان

معنی ساده، کاربردی و قابل فهم مهم‌ترین اصطلاحات هوش مصنوعی،
همراه با مثال‌های واقعی برای استفاده روزمره

ویژه‌ی دانشجویان و علاقه‌مندان تازه‌کار

@jasberrt

پیش از شروع

این واژه‌نامه برای کسانی نوشته شده که تازه وارد دنیای هوش مصنوعی شده‌اند و می‌خواهند اصطلاحات پرکاربرد این حوزه را بدون پیچیدگی فنی یاد بگیرند. هر کلمه شامل سه بخش است: نام فارسی و انگلیسی، توضیح ساده، و یک مثال کاربردی از زندگی واقعی یا کسب‌وکار.

پیشنهاد می‌شود این واژه‌نامه را کنار خودتان نگه دارید و هر بار که با یکی از این کلمات برخورد کردید، به آن مراجعه کنید. یادگیری این اصطلاحات با تکرار و استفاده در مکالمه‌های روزمره بسیار سریع‌تر اتفاق می‌افتد.

نکته: لازم نیست همه‌ی کلمات را یک‌جا حفظ کنید. هر روز چند اصطلاح را بخوانید و سعی کنید همان روز در یک جمله از آن استفاده کنید.

۱	بخش ۱ – مفاهیم پایه هوش مصنوعی
۲	بخش ۲ – هوش مصنوعی مولد و مدل‌های زبانی
۳	بخش ۳ – داده، تصویر و صدا
۴	بخش ۴ – کاربرد هوش مصنوعی در کسب‌وکار و محتوا

بخش ۱ – مفاهیم پایه هوش مصنوعی

هوش مصنوعی

Artificial Intelligence (AI)

توانایی ماشین‌ها و نرم‌افزارها برای انجام کارهایی که معمولاً به هوش انسانی نیاز دارند؛ مثل تشخیص تصویر، درک زبان یا تصمیم‌گیری.

کاربرد: وقتی گوشی شما چهره‌تان را برای باز شدن قفل تشخیص می‌دهد، از هوش مصنوعی استفاده می‌کند.

یادگیری ماشین

Machine Learning (ML)

شاخه‌ای از هوش مصنوعی که در آن سیستم به‌جای برنامه‌نویسی دستی، از روی داده‌ها و تجربه یاد می‌گیرد و بهتر می‌شود.

کاربرد: پیشنهاد فیلم در نتفلیکس بر اساس فیلم‌هایی که قبلاً دیده‌اید، نتیجه‌ی یادگیری ماشین است.

یادگیری عمیق

Deep Learning

نوعی پیشرفته از یادگیری ماشین که از شبکه‌های عصبی چندلایه برای یادگیری الگوهای پیچیده استفاده می‌کند.

کاربرد: تشخیص خودکار چهره در عکس‌های گوشی معمولاً با یادگیری عمیق انجام می‌شود.

شبکه عصبی

Neural Network

ساختاری ریاضی الهام‌گرفته از مغز انسان که از لایه‌های به‌هم‌متصل تشکیل شده و پایه‌ی بسیاری از مدل‌های هوش مصنوعی است.

کاربرد: اپلیکیشن‌های تشخیص صدا مثل دستیارهای صوتی از شبکه‌های عصبی برای فهمیدن گفتار استفاده می‌کنند.

الگوریتم

Algorithm

مجموعه‌ای از دستورالعمل‌های گام‌به‌گام که کامپیوتر برای حل یک مسئله یا انجام یک کار دنبال می‌کند.

کاربرد: نمایش پست‌ها در صفحه اصلی اینستاگرام شما بر اساس یک الگوریتم انتخاب می‌شود.

Data

داده

هر نوع اطلاعاتی (متن، عکس، عدد، صدا) که به مدل هوش مصنوعی داده می‌شود تا از آن یاد بگیرد.

کاربرد: عکس‌های صدها هزار گربه، داده‌ای است که به مدل کمک می‌کند یاد بگیرد گربه را در عکس جدید تشخیص دهد.

Model

مدل

نتیجه‌ی نهایی فرآیند یادگیری ماشین؛ یک برنامه‌ی آموزش‌دیده که می‌تواند پیش‌بینی یا تولید محتوا کند.

کاربرد: وقتی می‌گویند «مدل هوش مصنوعی» منظورشان همان سیستمی است که بعد از آموزش آماده‌ی استفاده شده.

Training

آموزش مدل

فرآیندی که طی آن مدل با دیدن مقدار زیادی داده، الگوها را یاد می‌گیرد و دقیق‌تر می‌شود.

کاربرد: یک چت‌بات پیش از عرضه، با میلیون‌ها جمله «آموزش داده می‌شود» تا بتواند درست پاسخ دهد.

Prediction

پیش‌بینی

خروجی‌ای که مدل بر اساس داده‌های ورودی و آنچه یاد گرفته، ارائه می‌دهد.

کاربرد: پیش‌بینی اینکه یک مشتری چه محصولی را ممکن است بعدی بخرد، در فروشگاه‌های آنلاین رایج است.

Automation

اتوماسیون

انجام خودکار یک کار توسط نرم‌افزار یا هوش مصنوعی، بدون نیاز به دخالت مستقیم انسان در هر مرحله.

کاربرد: ارسال خودکار پیام خوش‌آمدگویی به فالوور جدید در اینستاگرام، نوعی اتوماسیون است.

بخش ۲ – هوش مصنوعی مولد و مدل‌های زبانی

هوش مصنوعی مولد

Generative AI

نوعی هوش مصنوعی که به جای فقط تحلیل کردن، محتوای جدید تولید می‌کند؛ مثل متن، تصویر، صدا یا ویدیو.

کاربرد: ساختن یک تصویر تبلیغاتی جدید فقط با نوشتن توضیح متنی، نمونه‌ای از هوش مصنوعی مولد است.

مدل زبانی بزرگ

Large Language Model (LLM)

نوعی مدل هوش مصنوعی که با خواندن حجم عظیمی از متن آموزش دیده و می‌تواند زبان انسانی را بفهمد و تولید کند.

کاربرد: چت‌جی‌پی‌تی و کلود نمونه‌هایی از مدل‌های زبانی بزرگ هستند که برای پاسخ دادن به سؤالات استفاده می‌شوند.

پرامپت

Prompt

متن یا دستوری که کاربر به هوش مصنوعی می‌دهد تا بر اساس آن پاسخ یا محتوا تولید کند.

کاربرد: نوشتن «یک کپشن جذاب برای پست معرفی محصول بنویس» یک پرامپت است.

پرامپت‌نویسی

Prompt Engineering

مهارت نوشتن پرامپت‌های دقیق و هدفمند برای گرفتن بهترین خروجی ممکن از هوش مصنوعی.

کاربرد: اضافه کردن جزئیات مثل «لحن رسمی» یا «حداکثر ۵۰ کلمه» به پرامپت، نوعی پرامپت‌نویسی حرفه‌ای است.

چت‌بات

Chatbot

برنامه‌ای مبتنی بر هوش مصنوعی که می‌تواند با کاربران به صورت گفت‌وگو و متنی تعامل کند.

کاربرد: پاسخ‌گویی خودکار به سؤالات متداول مشتریان در پیج اینستاگرام یک کسب‌وکار.

Text Generation

تولید متن

توانایی هوش مصنوعی برای نوشتن متن جدید، مانند مقاله، کپشن، ایمیل یا خلاصه.

کاربرد: نوشتن پیش‌نویس یک کپشن اینستاگرام تنها با دادن موضوع، نمونه‌ای از تولید متن است.

Image Generation

تولید تصویر

ساختن تصاویر کاملاً جدید توسط هوش مصنوعی، فقط بر اساس توضیح متنی کاربر.

کاربرد: ساخت یک پوستر تبلیغاتی بدون نیاز به عکاسی یا طراح گرافیک، با توضیح‌دادن ایده به هوش مصنوعی.

Token

توکن

کوچک‌ترین واحد متنی (بخشی از یک کلمه یا یک کلمه کامل) که مدل‌های زبانی برای پردازش متن استفاده می‌کنند.

کاربرد: وقتی طول پاسخ یک چت‌بات محدود می‌شود، معمولاً بر اساس تعداد توکن‌هاست، نه تعداد کلمات.

Fine-tuning

فاین‌تیون (تنظیم دقیق)

آموزش بیشتر یک مدل آماده روی داده‌های تخصصی‌تر، تا در یک کار یا حوزه‌ی خاص بهتر عمل کند.

کاربرد: تنظیم دقیق یک مدل زبانی روی متن‌های حقوقی، آن را برای پاسخ‌گویی به سؤالات حقوقی دقیق‌تر می‌کند.

Hallucination

هالوسینیشن

وقتی هوش مصنوعی با اعتماد به نفس اطلاعاتی نادرست یا ساختگی تولید می‌کند که واقعیت ندارد.

کاربرد: اگر یک چت‌بات منبعی را که اصلاً وجود ندارد به شما معرفی کند، این یک هالوسینیشن است؛ همیشه اطلاعات مهم را بررسی کنید.

Natural Language Processing (NLP)

پردازش زبان طبیعی

شاخه‌ای از هوش مصنوعی که به کامپیوتر کمک می‌کند زبان انسانی را بفهمد، تحلیل کند و تولید کند.

کاربرد: تشخیص اینکه یک کامنت زیر پست شما مثبت است یا منفی، با پردازش زبان طبیعی انجام می‌شود.

Computer Vision

بینایی ماشین

توانایی هوش مصنوعی برای «دیدن» و تحلیل تصاویر و ویدیوها، مشابه دید انسان.

کاربرد: تشخیص خودکار برچسب محصول در یک عکس فروشگاه، با بینایی ماشین انجام می‌شود.

Speech Recognition

تشخیص گفتار

تبدیل صدای گفتاری انسان به متن نوشتاری توسط هوش مصنوعی.

کاربرد: تبدیل ویس‌های تلگرام به متن با یک اپلیکیشن، از تشخیص گفتار استفاده می‌کند.

Dataset

دیتاست

مجموعه‌ای منظم از داده‌ها که برای آموزش یا آزمایش یک مدل هوش مصنوعی استفاده می‌شود.

کاربرد: مجموعه‌ی هزاران عکس محصول با برچسب دسته‌بندی، یک دیتاست برای آموزش مدل تشخیص محصول است.

Bias

بایاس (سوگیری)

وقتی داده‌های آموزشی نامتعادل یا جانبدارانه باشند و باعث شوند مدل نتایج ناعادلانه یا اشتباه بدهد.

کاربرد: اگر یک مدل استخدام فقط با رزومه‌ی یک جنسیت خاص آموزش دیده باشد، دچار بایاس می‌شود.

Overfitting

اورفیتینگ (بیش‌برازش)

وقتی مدل داده‌های آموزشی را «حفظ» می‌کند به‌جای یادگیری الگوی کلی، و روی داده‌های جدید عملکرد ضعیفی دارد.

کاربرد: مدلی که فقط روی محصولات یک برند خاص خوب کار می‌کند ولی برای برندهای دیگر اشتباه می‌کند، دچار اورفیتینگ شده.

بخش ۴ – کاربرد هوش مصنوعی در کسب و کار و محتوا

AI Assistant

دستیار هوشمند

ابزار مبتنی بر هوش مصنوعی که کارهایی مثل پاسخ دادن، برنامه ریزی یا تولید محتوا را برای کاربر انجام می دهد.

کاربرد: استفاده از یک دستیار هوشمند برای نوشتن پیش نویس ایمیل به مشتریان و صرفه جویی در زمان.

Personalization

شخصی سازی

تنظیم محتوا، پیشنهاد یا تجربه ی کاربر بر اساس رفتار و علایق هر فرد، با کمک هوش مصنوعی.

کاربرد: نمایش پیشنهاد محصول متفاوت به هر کاربر فروشگاه آنلاین، بر اساس خریدهای قبلی او.

Predictive Analytics

تحلیل پیش بین

استفاده از داده های گذشته و هوش مصنوعی برای پیش بینی رفتار یا روند آینده.

کاربرد: پیش بینی اینکه کدام پست های اینستاگرام احتمالاً بیشترین تعامل را می گیرند، بر اساس داده های قبلی.

API

رابط برنامه نویسی کاربردی

پلی که به دو نرم افزار اجازه می دهد با هم ارتباط بگیرند و داده یا سرویس رد و بدل کنند.

کاربرد: اتصال یک اپلیکیشن فروش به سیستم هوش مصنوعی چت، از طریق یک API انجام می شود.

AI Marketing Automation

اتوماسیون هوشمند بازاریابی

استفاده از هوش مصنوعی برای انجام کارهای بازاریابی مانند ارسال پیام، تحلیل مخاطب و زمان بندی محتوا.

کاربرد: زمان بندی و ارسال خودکار پست های اینستاگرام در بهترین ساعت تعامل مخاطبان.

استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی برای کمک به ساخت متن، تصویر یا ویدیوی محتوای شبکه‌های اجتماعی.

کاربرد: ساخت پیش‌نویس اولیه‌ی چند ایده محتوا برای یک هفته، در چند دقیقه با کمک هوش مصنوعی.

پایان واژه‌نامه — @jasberrt